

מאפרות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 222

מסכת זבחים ע"ו-פ"ב

בס"ד, כו' אב תשס"ג

השבוע בגליון

- ♦ אילן שינק מבור ביוב
- ♦ כשיין מתוק נבלל במי ים מלוחים...
- ♦ בין מים למים - בין מי גשמים למי נהרות
- ♦ טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?

- ♦ אוכל אסור נטול איסור
- ♦ חובה לקרוע את ציציות הטלית
- ♦ ברחובה של עיר!

- ♦ "טעם כעיקר" - יש לעשר את הסכינים!
- ♦ מצוות הפרשת חלה על פשטית בשר
- ♦ דובדבנים כהפרשת "חלה"
- ♦ היש איסור חמץ בטעם חמץ?

דבר העורך

מעט הקוראים לקט מס' 4

לכבוד מערכת "מאפרות הדף היומי", שלום רב.
בראשית מכתבי אתכבד להודות לכם על העלוניס המפוארים המלאים תוכן רב וכו' וכו'.
אינני מתיימר להיות סופר... ועל כן אנא קבלו את הטעויות שלי בהבנה. על כל פנים לי בעצמי יש חיזוק רב מקריאת העלוניס...
ברצוני לשתף אתכם בסיפור שקרה עימדי, לי בעצמי זה היה ממש לחיזוק. והנה הסיפור.
אני מלמד כבר מספר שנים בתלמוד תורה באנגליה. מטבעי, אני בן אדם מסודר, וכך גם סדר יומי. בבוקר אני הולך לתלמוד תורה, אחר הצהריים אני נח, ובשעות אחר הצהריים המאוחרות אני שוהה בחברת ילדי, ובערב אני הולך ללמוד בבית הכנסת השכונתי, תפילת מעריב בשעה תשע ושלושים, ובכך מסתיים סדר יומי.
לפני מספר שבועות, טלפן אלי ידידי ובקשרני, שאעשה עבורו עבודה כל שהיא במחשב. הבעיה היתה שלא הצלחנו לתאם זמן להפגש בצוותא לצורך העבודה, מתי שאני יכול הוא לא יכול ומתי שהוא יכול אני לא יכול. סיכמנו, שלבדור, התפלל מעריב בשעה שבע בבית כנסת אחר, ומיד לאחר שאסיים את לימודי בשעה עשר, נפגש בבית.
הגעתי בשבע לתפילת מעריב, ו... איש לא נישל למעמוד. "חייב" לא הגיע. העסק נסחב, עד שלבסוף נגשתי בעצמי לעמוד.
מכיון שבבית כנסת זה יש כולל אחר הצהריים עד לשעה שבע, אז כמובן שהתפללתי היא בצורה יותר רצינית. בשעה שאני כבר גמרתי את השמונה עשרה, נשארו לי עוד מספר דקות שיהיו לי תשעה עונים... ואז סובבתי את ראשי ומצאתי על השלחן שלידי ספר חידושי הרשב"א על המסכת שאתה אני מלמד בכיתה. פתחתי, ומצאתי בדיוק שהרשב"א מדייק איזה שהוא נושא-הלכה שבגמרא שלמדתי באותו שבוע, לא ייחסתי לכן שום חשיבות מיוחדת...
למחרת בבוקר אני בא כרגיל לת"ת ובשעת השיעור נכונה לי הפתעה. אחד התלמידים הקשה את השאלה של הרשב"א!!! אילולי הייתי מעיין אמש ברשב"א לא הייתי עונה לו תשובה נכונה, בגלל שהרשב"א הוא דיוק מהגמרא ואני לבדי לא הייתי מדייק כ"ל. עלי להדגיש כי אני מלמד את הפרק הזה זו השנה הרביעית ברציפות, ואף פעם לא נשאלתי את

דף ע"א/א נותן טעם ברוב לאו דאורייתא

"טעם כעיקר" - יש לעשר את הסכינים!

בעבר (גליון 208) התייחסנו בהרחבה למושג "טעם כעיקר", הקובע כי טעם של מאכל, כמוהו כמאכל בעצמו, וכל דיני המאכל עליו. לפיכך, כאשר שני מאכלים התבשלו יחדיו, אין מתייחסים אל המאכל הקטן כ"מיעוט" בתוך "רוב", שהרי טעמו של המיעוט מורגש בכל המאכל, וממילא אינו מיעוט. בשורות הבאות, נתמקד בנידון אקטואלי ובחקירה יפה בדין "טעם כעיקר".

מצוות הפרשת חלה על פשטית בשר: מאחר ש"טעם כעיקר", ועלינו להתייחס אל טעם המאכל כאל המאכל בעצמו, יתכן מצב שאדם יקיים מצוות הפרשת חלה על... בשר! הכיצד? ובכן, כאשר לפנינו מאפה עם בשר, הרי טעם המאפה חדר לתוך הבשר. מעתה, יש לאחוז בחתיכת מאפה ולהפריש אותה כמצוות חלה הן על המאפה ועל טעם המאפה שבבשר... (עיי' "בית יוסף" י"ד סי' שכ"ד, ש"ך שם ס"ק כ"ד, "מחנה אפרים" הל' מעשר פרק י"ב, "חזון איש" דמאי י"ג ה').

דובדבנים כהפרשת "חלה": לא זו בלבד, אלא שה"חזון איש" זצ"ל (דמאי שם) אף פסק, כי ניתן להפריש "חלה" מדובדבנים. וכגון, דובדבנים שנאפו עם עיסה, ספגו ממנה טעם ומאחר ש"טעם כעיקר" ניתן להתייחס אל טעם העיסה שבדובדבן כעיסה עצמה, ולהפריש את הדובדבן עם טעם העיסה כ"חלה" [ועיי' ב"חזון איש" שם, ט"ו ט', בכמות ההפרשה בתר"מ, ובדין חילול מעשר שני].

הפרשת תרומה על טעם הפרי שנבלע בסכין: אכן, מאחר ש"טעם כעיקר", יהודי שהביא לביתו פירות "טבל", חתכם בסכין ולאחר מכן הפריש מהם תרומות ומעשרות, עליו לכוון בשעת ההפרשה גם על טעם הפירות שנבלע בסכין, שהרי טעם זה "טבל" הוא. אולם, גם אם לא כיון כן בשעת הפרשת התרומות והמעשרות, לדעת כמה מן הפוסקים, יש להקל בדיעבד (עיי' רמב"ם הל' תרומות פ"ד הל' כ"א), משום שחכמים התנו שכל הפרשת תרומות ומעשרות תחול גם על טעם הטבל שנבלע במקומות שונים (ראה "דוך אמונה" ביאור הלכה ד"ה "שתנאי ב"ד הוא").

היש איסור חמץ בטעם חמץ? עדיין שומה עלינו לברר שאלה יסודית. נוכחנו, כי טעם המאכל נושא בחובו את כל דיני המאכל שממנו יצא. והנה, הראב"ן (עבודה זרה דין ש"ג) פוסק, כי המשהה בביתו בפסח כלים שטעם חמץ בלוע בהם, אינו עובר על איסור "בל יראה ובל ימצא". מוכח, לכאורה, כי רק כאשר הטעם מתערב במאכל אחר, מתעוררות התכונות המוטבעות בו מכח המאכל שממנו יצא והוא נחשב כ"אוכל", אך כל עוד הטעם בלוע בכלי הוא אינו "אוכל", ולפיכך, אינו נחשב "חמץ". מעתה, יש להבין, כיצד ניתן להפריש תרומות ומעשרות על טעם הבלוע בכלי, הרי כפי שטעם זה אינו "חמץ" משום שאינו אוכל, כך גם אין הוא "טבל" משום שאינו אוכל?

אוכל אסור נטול איסור: לשאלה זו, שיעור הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ("מעדני ארץ" הל' תרומות פ"ב סוף הל' א'), מתייחס הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (דוך אמונה" הל' תרומות פ"ד הל' כ"א ביאור הלכה), המבאר, כי למרות שכל זמן שהטעם מבודד ואינו מעורב באוכל, לא חלו עליו בפועל האיסורים של המאכל ממנו יצא, אך כבר כעת

לעילוי נשמת

הר"ר **זאב בורק** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט אב תשי"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מרדכי אריה הכהן הספרי** ז"ל
ב"ר שמואל צבי ז"ל נפטר כ"ו אב תשל"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **מנחם הספרי**
ומשפ' שיחיו - קרית קרניצ

הוא מכונה "אוכל", אלא שהוא נטול איסורים. ממילא, לפנינו אוכל שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות, ואין כל עילה לכך שלא ניתן יהיה להפרישם ממנו, למרות שהאיסורים הנובעים מאי ההפרשה, אינם באים לידי ביטוי במצבו הנוכחי [עיי"ש שהוכיח את דבריו, וסיים "ואכתי צע"ק בכ"ז].

דף פ/א בל תגרע

חובה לקרוע את ציציות הטלית ברחובה של עיר!

בסוגייתנו אנו מתוודעים למצוות לא תעשה "בל תגרע" (דברים יג/א). בכל הש"ס מובאת דוגמא בודדת בלבד לאיסור זה, לגבי כהן שעסק בעבודת זריקת דם הקרבן על המזבח. עיתים, עבודת הזריקה כוללת ארבע "מתנות", נתינות, על גבי המזבח, וכהן שביצע שלש מתנות בלבד, עבר על איסור "בל תגרע", שהרי גרע ממצוות התורה.

הגאון בעל ה"שאגת אריה" זצ"ל, מצדד בספרו "טורי אבן" (בסוף "אבני מילואים" ל"ה כח), כי באיסור "בל תגרע" נצטוונו, לבלתי עשות מצווה חסירה, לא בשלמותה, כאותו כהן, שנתן שלש מתנות על המזבח במקום ארבע. אולם, מי שביטל מצוות עשה ולא ביצע את המצווה כלל, אמנם עבר על "ביטול עשה" אך לא עבר על איסור "בל תגרע", שעניינה, **חיסור מקיום מצווה** ולא אי עשייתה כלל.

על בסיס ידיעה זו, מעלה ה"טורי אבן" הנחה מעניינת. אם יהודי עשה מצווה חסירה, באופן שעל ידי כך נחשב כמי שכלל לא קיים את המצווה, לכאורה, לא עבר על "בל תגרע", שכן, רק המקיים מצווה שלא בשלימות עבר על איסור זה, אך מי שבעקבות החסרון נחשב כמי שלא קיים כלל את המצווה, לא עבר על "בל תגרע".

אם ברצוננו לבדוק את נכונותה של הנחה זו, נתור אחר דוגמא הלכתית שכזו, של חסרון במעשה המצווה המבטל לחלוטין את קיום המצווה, ונבדוק אם אותו אדם עבר על "בל תגרע". ובכן, אחת הדוגמאות המובהקות לכך היא, באדם שניסה לקיים את מצוות ארבעת המינים על ידי שלשה מינים בלבד. יהודי זה, לא נחשב כמי שקיים **חלק** מן המצווה, משום שבהעדר אחד המינים, אין משמעות לשלשה הנותרים. לכאורה, לא עבר אדם זה על "בל תגרע", שהרי לא קיים מצווה חסירה, אלא לא קיים מצווה כלל.

והנה, כותב ה"טורי אבן", ב"ספרי" (פרשת ראה) כתוב במפורש, כי המפחית מארבעת המינים, עובר על איסור "בל תגרע"! הרי לנו, כי גם המקיים מעשה מצווה חסירה עובר על "בל תגרע", אף על פי שלא נחשב כמי שקיים מצווה כלל.

קביעה זו, הובילה את הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל להורות, כי פעמים שעל אדם לקרוע את ציציותיו! שהנה, נפסק להלכה (שולחן ערוך) א"ח סי' י"ג סעי' ג', כי אדם המהלך ברחובה של עיר ומגלה שאחת מציציות בגדו נקרעה, ימהר לביתו כדי להסירו, שהרי אסור ללבוש בגד בעל ארבע כנפות ללא ציציות, אך אין הוא חייב להסירו ברחוב, משום "כבוד הבריות". בהקשר לכך, כתב הגר"ע איגר זצ"ל (בהגהות על ה"שולחן ערוך" שם), כי מכל מקום, עליו להתיר את שלושת גדילי הציצית האחרים המחוברים לבגדו. זאת, מאחר שבעודם מחוברים הרי הוא מקיים מצוות ציצית בחסרון, שלש כנפות במקום ארבע והוא עובר על איסור "בל תגרע", ולפיכך, עליו להתירם, ואזי יעבור רק על ביטול עשה של מצוות ציצית... [מצוות "לא תעשה" לא הותרה משום כבוד הבריות].

בהמשך דבריו, מוסיף הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל נקודה חשובה להשלמת העניין. ביארנו, כי המקיים מצווה בחיסרון, עובר על איסור "בל תגרע", למרות שלא נחשב כמי שקיים את המצווה. יתכן, אומר הגר"ע א, כי רק המניח ציצית חסירה, **לשם מצווה** עובר על איסור בל תגרע, אך אם אינו מתכוון לקיים מצווה, מדוע יעבור על בל תגרע. הרי מצווה - אינו מקיים, כך שאין בידי מצווה חסירה, והוא אף אינו מתכוון לקיים מצווה חסירה, על מה, איפוא, ייענש. דווקא זה המתכוון לקיים מצווה חסירה, ככהן המוזכר בסוגייתנו שניסה לקיים מצוות זריקה על ידי שלש מתנות במקום ארבע, עובר על איסור, לא כן, זה שאינו מתכוון למאומה. לפיכך, כתב, יתכן, שאם לאחר שנתלשה ציציתו, אותו אדם אינו מכוון לשם מצוות ציצית, אין מוטלת עליו החובה להתיר את שאר ציציותיו, אלא ימהר לביתו ויסיר את הבגד מעל גופו [ועי' בעיקר דברי ה"טורי אבן" הנ"ל בשר"ת "בית הלוי" ח"א סי' מ"ב ועיי' ב"ביאור הלכה" סי' ל"ד סוף סעי' ב'].

דף פ/א יש בילה

ההבדל בין יין מתוק למי ים ובין מי גשמים למי מעיינות

סוגייתנו דנה בשאלה יסודית בהלכות תערובות: "יש בילה או אין בילה?", היינו: כאשר שני משקים מעורבים ביחד, האם עלינו לחשוש שקיימים חלקים מסויימים בתערובת שאינם בליל של שני המשקים יחדיו כי אם של אחד מהם בלבד, או שמא, "יש בילה",

השאלה הזו. אני מצידו מרגיש שאני חייב לפרסם זאת הלאה, ואתם עשו כטוב בעיניכם. ד. י. ל. אנגליה

ומכאן, לקורא נרגש מדרוש הארץ, שמשפתך במכתבו בשלל מילים נמלצות, אודות סיפור מעניין שאירע בשכונתו. לפני מספר ימים, ניגש אלי שכני ר' נ. א. כשכולו נרגש, ושח בפני את המעשה הבא, ואני חושב שראוי לפרסמו ב"מאורות הדף היומי".

כל תושבי יישובנו יודעים, כי כאשר ר' נ. א. מופיע בפתח בית המדרש בשעות הבוקר, הרי שתוך דקות מספר יצוץ במקום חבירו הטוב ר' מ. י. שלושים שנים לומדים השניים בצוותא, כאשר הדף היומי הוא דבק יומי המחבר ביניהם בקשר בל ינתק. בכל בוקר, עוד טרם יפנו לעסקיהם המסופים, נפגשים השניים, אנשים בעלי צדקה וחסד, ומכינים את הדף היומי לקראת השיעור בערב, ומצאיתו שרוע על הספה. ומשלימים דפים מן העבר, על פי משאת הזמן שברשותם, ומתפלפלים ומתוככים כבני תשחרות.

באותו הבוקר, סיפר ר' נ. א. המתנתי בבית הכנסת, כאשר לפתע ה"חברותא" רטט בכיסו, מעבר לקו הוא נשמע אומלל ומיסר, כאשר סיפר כי שושנה ססגונית פרחת ברגלו והוא מרותק למיטתו. בקול תחנונים ביקש ממני לבוא לביתו וללמוד איתו.

כעבור מספר דקות התייצבתי בפתח ביתו, הוא לא פתח לי, חלוש היה. בקול נמוך הורה לי להכנס פנימה, ומצאתיו שרוע על הספה. בלא אומר ודברים התיישבתי ליד השולחן כשפני אליו, והתחלתי ללמוד.

"איני שומע אותך טוב", אמר. אנא, שב סמוך אלי, אמנם תפנה את גבך אלי, אך אשמע את קולך ביתר שאת. נו, נו, מעולם לא למדתי חברותא עם בן אדם כשגבי מופנה אליו, אך חזקו עלי דברי חכמינו "כל מה שבעל הבית אומר לך עשה חוץ מצא".

התחלנו ללמוד. קראתי בגמרא, הגהתי את קולי והשתדלתי להפנות את ראשי לכיוונו כדי שישמע היטב, ובתוך כך, ילדו הקטן שישב ברחבת הכניסה לבית והשתעשע, הובל אחר כבוד לגן הילדים.

כעבור מספר דקות, היה נדמה לי כי הבחנתי בזווית עיני בתזוזת חפץ כהה כל שהוא. הרמתי את עיני בחשך, ואת אשר יגורתי בא. בחלומותי השחורים ביותר לא ציפיתי לכך. זה היה מפחיד, אני אומר לך, פחד מוות.

נחש ארסי גדול, התפתל בשלווה על רחבת הכניסה, היכן שהילד השתעשע רק לפני זמן קצר. אתה מכיר אותי, אין לי קול חזק, אך הואתו רגע שאגתי בקול אדירים "היכן המטאטא, היכן המטאטא". חבירי עם השושנה, כמעט נשקף. אצתי רצתי כל עוד נפשי בי, נטלתי לידי את המטאטא והנחתתי אותו בעוצמה על הנחש.

המאבק היה מסוכן. מעבר לדלת המתינה בעלת הבית בחרדה גדלה והולכת. מבצע חיסולו של הנחש אך דקות ארוכות, בהן נאלץ החולה לשכוח את שושנתו ולסייע במאמץ המלחמה.

סוף דבר, בסיועתי דשמיא, הנחש הוכרע, כרע, נפל שכב, ושוב הדהדר בבית קול התורה, קולה של הקביעות שלא התבטלה... איני רוצה להעלות על דעתי מה היה קורה "אילו", אילו החברותא לא היה מתעקש לשמור על קביעותנו ללימוד הדף היומי. מיני אותו יום, בכל בוקר, בעת שאנו מתיישבים על הספסל ומתחילים ללמוד, אנו מביטים זה בעיני זה, ושנינו מבינים, כי ברגעים אלו אנו עומדים לשמר בפעם נוספת את הנכס החשוב ביותר שאדם יכול לייצר עליו אדמות - קביעות בלימוד תורה.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-07-93

בברכת התורה העורך

פנינים

דף עט/א אמרו עליו על הלל הזקן
"זכר להלל"...

מדי שנה, בליל פסח, כשהגיעו בקריאת ההגדה אל "זכר למקדש כהלל", היה רבי גדליה סילברסטון, רבה של וושינגטון, אומר אל המסובים:

מן הראוי לעשות "זכר להלל" לא רק באכילת מצה ומרור, אלא אף בשאר ענייניו של הלל: להיות ענוותן כמותו (ראה שבת ל/ב) ולמסור את הנפש על לימוד תורה לשמוע דברי תורה כששגל יורד (ראה יומא לה/ב). אף בדברים שאינם קלים כל כך יש לנהוג כהלל... (הגדה של פסח, "כמוצא שלל רב").

דף עט/א ומרורים

המרור אינו מר!

"אני מבטיח באמונה" - כותב רבי עקיבא איגר במכתב לציבור - "כי מי שיעשה המצוה בחשק ויחשוב בשמחה בזה הרגע אני מקיים מצות בוראי, כמעט שלא ירגיש מרירות כלל!" (הגדה של פסח, "כמוצא שלל רב").

דף עט/א על מצות ומרורים יאכלוהו

הפכים במצוה ומרור

המרור, כתב הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל ב"פעמי קול תורה", נאכל לזכר המרירות שהיתה במצרים. מאידך, מבואר בקדמונים שהוא טוב להטעים את הבשר. ואילו המצה, היא זכר לחירות, כידוע, ומאידך היא גם זכר לעבדות, שכן היתה אז מאכלם של עבדים. **ההפכים** הללו באים להורות, כי "מפי עליון לא תלך הרעות והטוב", בתוך הגלות והרע, נעוצים כבר הגאולה והפדות...

דף פ/א עברת על כל תוסף

"כל תוסף" באיכות

בכלל איסור "כל תוסף", כתב ה"חתם סופר" זצ"ל, הוא האיסור להגדיל דבר ולרוממו מעבר לאשר הוא. גם לצעוק על אודות מנהג, שודאי חמור הוא, אבל הוא רק מנהג בסופו של דבר, ולומר עליו שהוא מצוה מן התורה, גם זה בכלל כל תוסף...

דף פ/א הרי הוא עובר על כל תוסף

כל המוסף גורע

מדוע אסרה תורה להוסיף על דבריה? תינח האיסור "כל תגרע" אולם "כל תוסף"? מה רע בכך?

משל המגיד מדובנא משל:

ירד אדם אצל שכנו ושאל ממנו פטיש. לאחר זמן שוב ירד הלה והשיב את הפטיש כשעמו פטיש קטן.

מה זה? תמה המשאל.

פטיש ילד אותו, ענה השואל.

ראה הלה עם מי יש לו עסק, נטל את הפטיש ואת "ילדו" בלא להוסיף דבר.

לאחר שבוע בא השואל וביקש בהשאלה כף ושוב, כבראשונה חזר עם הכף כשעמיה -

כפית.

מה זו?

הכף ילדה בת, והרי היא שלך.

נטל הלה את הכף והכפית כשהוא מלעג בסתר לשטותו של זה.

עוד שבוע חלף, והאיש בא וביקש בהשאלה פמוט של כסף. השכן היה מאושר: אם גם הפמוט ילד ריוח ורווחים נאים...

עבר שבוע, חלפו שבועים, תם חודש והלה אינו חוזר. טרח עלה ודפק אצלו:

מה בדבר הפמוט שהשאלתי לך?

- **מת!**

- **מת?** פמוט יכול למות? מה אתה סח שטויות! השיבהו!

- **מת.** כיצד? פשוט הוא הדבר. אם פטיש וכף יכולים ללדת, אף פמוט יכול למות!...

זוהו, אמר המגיד מדובנא, שהזהירה התורה, כל תוסף וכל תגרע. אם תוסיף, סופך שאף תבוא גם לגרוע. אמור תאמר, אם ניתנה לי הרשות להוסיף יכולני גם לגרוע פה ושם. במטותא, אל תיגע בתורה כלל!... כל המוסיף - גורע...

ואין בנמצא בתערובת חלק של אחד המשקאות בלבד. כדי לסבר את האוזן בדבר השפעת הכלל "יש בילה" על עולם ההלכה, בחרנו בשאלה מעניינת שהועלתה על שולחן הפוסקים בירושלים, לפני שנים רבות.

אילן שינק מבור ביוב: מעשה באילן שצמח סמוך לבור ביוב, וינק ממנו את מימיו. יהודי ירא שמים שהתגורר בסמוך, הסתפק, שמא בשבת אסור לו לשפוך מים בכיור ביתו ובשאר מקומות השופכין, שהרי המים זורמים אל בור הביוב ונמצא, שהשקה בשבת את האילן! אמנם, הבור מלא במים גם לפני כן, אך מאחר ש"יש בילה בלח", עלינו להניח שכל טיפת מים שנכנסת אל הבור מתערבת בכל המים המצויים בו, וממילא, האילן ינק בשבת גם ממימיו! שאלה זו נידונה רבות בספרי הפוסקים, היו שהצדיקוה, היו ששללוה, ומאחר שעיקר הנידון נסוב סביב הלכות שבת, נדון בה בעזרת ה' בהרחבה במסכת שבת (עיי' שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א סי' קל"ה, שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סי' ה' וסי' צ"א).

למרות שנפסק להלכה ש"יש בילה", הפוסקים חיוו את דעתם לגבי סוגי משקים יוצאים מן הכלל, שאינם מתערים בוודאות במשקה הנבלל בתוכם, עד שנוכל לקבוע ללא ספק כי "יש בילה".

"החוות יאיר" זצ"ל (שו"ת סי' ק"י), ו**"החתם סופר" זצ"ל** (שו"ת יו"ד סי' ר"ד), מצטטים את הגמרא במסכת מכות (ד/א), שם נאמר, כי אם חבית יין נפלה לים הגדול ונשברה, אין לטבול מיד באותו מקום, שמא לא יטבול הטובל אלא ביין שיצא מן החבית ולא במי הים (עיי' ש"ש בתוס' ד"ה "אמר"). לכאורה יש להבין, לו "יש בילה בלח", מדוע יש לחשוש כי הוא טבל ביין בלבד ולא במי הים, וכי לא התערב היין במים, הרי "יש בילה"?

כשיין מתוק נבלל במי ים מלוחים: **"החוות יאיר" זצ"ל** מתרץ, שמדברי ה"כסף משנה" (הל' מקואות פ"ו הל' י') עולה, כי דווקא כאשר מים **נשפכים** לתוך מים אחרים, בלילתם מושלמת מיד. אולם, החבית הלזו נפלה אל הים ונשברה בתוך המים, ויינה זרם מתוכה מעדנות אל המים ולא נשפך אליהם, ולפיכך, במקרה זה יש להמתין מעט עד לבלילה מושלמת של היין במים. [עם זאת, הוא מעיר, כי תירוץ זה אינו מניח את דעתו, שהרי הטובל מערב את היין ואת המים על ידי טבילתו]. ואילו בעל **"החתם סופר" זצ"ל**, מביא מדברי הריטב"א (מכות שם), כי ההבדל בין הסוגיות נובע מכך, שיין מתוק מתקשה להבלל באופן מוחלט במי ים מלוחים.

על הבדלים מהותיים בין... מים למים, מספר הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה סי' קכ"ח), כאשר נוכח בזאת במו עיניו בבדיקה שערך מומחה למים. הנידון ההלכתי שבו עוסק בעל ה"שבט הלוי" בתשובתו זו, הוא בעניין **"השקה"** - חיבור, בין **"מי האוצר"** שבמקוה, שהם מי גשמים, לבין מי המקוה הרגילים. מאחר שיש לטבול במי גשמים בלבד ולא במים שנשאבו בכלים, קיים בכל מקוה **"אוצר"** שבו אגורים מי גשמים שנצברו בתוכו בטרם יצקו את גג המקוה, ובמשך שנים רבות אותם מים משמשים את מי המקוה על ידי חור שמחבר בין ה"אוצר" למקוה, ומקנה למי המקוה מעמד של מי גשמים. אחת המשימות הכבדות המוטלות על מתכנני מקוואות היא, לבנות את ה"אוצר" ואת המקוה בצורה כזו שמי הגשמים לא **"יברחו"** עם הזמן, בכל פעם שמחליפים את מי המקוה, ולבסוף יתמו. [יש אפשרות של הכשר מקוה דרך **"זריעה"**, ואינו קשור לנושא שלפנינו].

בין מים למים - בין מי גשמים למי נהרות: בתשובתו זו, דן הגר"ש ואזנר שליט"א בהצעה שהועלתה, למקם את ה"אוצר" מתחת המקוה ולא בסמוך אליו, ועל ידי כך יוסר החשש שמי הגשמים יתחלפו במים שאובים, שכן, אין זה הגיוני שהמים השאובים, מי המקוה העליונים, ידחקו לחלוטין את מי הגשמים שתחתם. אולם, אותו מומחה למים טען, כי מי גשמים קלים יותר ממי מעיינות! והא ראייה, אם נטיל באותה קערה מי גשמים ומי מעיינות, מי הגשמים יצופו למעלה. אמר ועשה מעשה. נטל המומחה מי מעיינות, הטיל בהם צבע שלא הוסיף למשקלם, ועירבם עם מי גשמים. לאחר זמן, מי הגשמים צפו למעלה! מכאן, שהפתרון המוצע, למקם את ה"אוצר" מתחת למקוה, נושא בחובו בעיה חדשה, מאחר שמי המקוה הם מי ברז שמקורם במעיינות ותוך מספר שעות הם ישקעו למטה, לתוך ה"אוצר", ומי הגשמים יצופו למעלה, וחסל **"אוצר"**. עם זאת, ניתן לשמר את מי ה"אוצר" על ידי חימום קפדני ותמידי של מי המקוה, או אז, מי המקוה החמים ישארו למעלה ולא ירדו למטה, שהרי, כידוע, מים חמים עולים למעלה ומים קרים יורדים למטה. [ראוי לציין, שנידון זה של "מקוה על גבי מקוה" דברו בו בתשובות האחרונים, והרבה צידדו שלא יעשו כן, ויש שגם פסלו את הדבר. עיי' "דברי חיים" ח"ב סי' פ"ה, שו"ת "אגרות משה" יו"ד סי' ס"ה ועוד רבים].

דף פ/א הזאה כל שהוא מטהרת

טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?

כידוע, טמא מת נטהר על ידי הזאה מ"מי חטאת", הלא הם מי מעיין שבתוכם פוזר אפר פרה אדומה. לא כל מים ראויים לשמש כ"מי חטאת", והמשנה במסכת פרה (פרק ח') מסווגת את סוגי המים שאינם ראויים לשמש כ"מי חטאת". גמרתנו דנה במחלוקת חכמים ורבי אליעזר (פרק ט' משנה א'), לגבי טיפת מים פסולים, שנפלה לצלוחית מי חטאת. חכמים פסלו את מי החטאת לשימוש, ורבי אליעזר הורה להזות פעמיים על הטמא. בדעת רבי אליעזר מבארת גמרתנו [לדעת רב אשי, על פי גירסת רש"י], כי די בהזאת כמות זעירה של מי חטאת כדי לטהר את הטמא, וממילא, אם מזים עליו פעמיים, בוודאי שהזתה עליו טיפת מי חטאת, שכן, אף אם נחשוש שהטיפה הראשונה, היא היא טיפת המים הפסולים שנפלה למי החטאת, תבוא הטיפה השניה ותסלק חשש זה [אולם, אין די בהזאה אחת, משום שלדעת רבי אליעזר "אין בילה", ויתכן שטיפה זו עומדת בפני עצמה].

בעלי התוספות (ד"ה "רב אשי") בסוגייתנו, מעירים על כך הערה מעניינת: "היאך יוכל להיות שלא יוכלו לחלוק הכל שהו לשתיים". כלומר, עלינו לקחת בחשבון, כי טיפת המים הטמאים שנפלה למי החטאת, עלולה להתחלק לשתי טיפות, ויתכן, כי שתי ההזאות, לא היו אלא משתי חלקים של אותה טיפת מים פסולים... על אתר, מוסיף בעל ה"תוספות יום טוב", כי כל הלומד מעט מענייני הטבע יודע, כי אין סוף לאפשרות החלוקה של עצמים, וכל חלקיק יכול להתחלק בלי גבול.

נושא מרתק זה, מעסיק את טובי החוקרים זה שנים רבות, ומעניין לגלות, כי לשאלה עתיקת יומין זו מתייחס גם הרמב"ם בספרו "מורה נבוכים" (ח"א פרק ע"ג), המביא בשם פילוסופים בני זמנו, כי המציאות הגשמית מורכבת מחלקיקים קטנים שאינם ניתנים לחלוקה. ואילו אחרים (שם ח"א פרק ע"א) חלקו עליהם בתוקף, וטענו כי אין חלק שאינו ניתן לחלוקה, ובדעה זו מחזיקים רוב הראשונים שעסקו בנושא (ראה "אמונות ודעות" לרס"ג, מאמר א', "מקור חיים" לרבי שלמה אבן גבירול שער ב', ור"י אבן שמואל במבוא למורה נבוכים ח"ב).

תירוץ נאה על קושיית התוספות, מובא בספר "שלוש רב". אמנם, כל טיפה יכולה להתחלק לאין סוף חלקים, אך אין בכך כדי להעלות חשש שמא שתי ההזאות לא היו אלא שני חצאים של אותה טיפת מים פסולים. שכן, את מי החטאת הזו על הטמא באמצעות אגודת איזוב. כדי שטיפת מים הצמודה לאגודת האיזוב, תתנתק הימנה בהניף הכהן את אגודת האיזוב, עליה להיות בעלת משקל מסוים, כך שבעת התנופה היא תצבור תאוצה, ולבסוף תתנתק מן האיזוב. אולם, טיפת מים כה זעירה, חלקיק של חלקיק מים, תשאר צמודה לאגודת האיזוב, וכלל לא תתנתק ממנה. שומה עלינו, איפוא, להניח, כי אין כל ספק שאחת מן ההזאות לא היתה מן המים הפסולים בלבד...

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור דף היומי, סוכטשוב

בשורה לתושבי רעננה

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה לייסד שיעור חדש בדף היומי בביתו של ידידנו הרב יואל עזרזר שליט"א ברחוב בורכוב 47 מידי בוקר בין השעות 7:00-7:45 החל מיום ראשון ג' אלול ע"י מגיד שיעור מרבני בית מדרשנו **הציבור מוזמן**

בשורה טובה

ללומדי הדף היומי

בשבוע זה יצא לאור ע"י "מאורות הדף היומי" גליון מיוחד ובו איורים מתוך הספר "מראה קינים" להמחשת הנלמד במסכת זבחים דף ס"ז: **בסוגית התערובות** גליון זה חולק באלפי עותקים בבתי כנסת ובשיעורים.

מגיד שיעורים ולומדי הדף היומי המעוניינים לקבל גליון זה יפנו למשרדינו בין השעות 10:00-14:00 לפני הצהריים או בטלפון 03-6164725 בין השעות הנ"ל.

לעילוי נשמת

הר"ר אלכסנדר מנדלסון ז"ל ב"ר מיכאל יעקב ז"ל נלב"ע א' אלול תשמ"ד **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצח ע"י בתו וחתנו שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר חיים שלמה יודא שטרן ז"ל ב"ר מרדכי צבי ז"ל נלב"ע כ"ח אב תשנ"ט וזוגתו מרת **לאה** ע"ה ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע כ"ה תשרי תשנ"ז ובני משפחתם ה"ד שנרצחו בשואה **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר גרשון ב"ר בצלאל ז"ל הר"ר יהודה ב"ר אליהו ז"ל **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצחו ע"י משפחותיהם

לעילוי נשמת

הר"ר בנימין וסלי ז"ל ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע כ"ז אב תשנ"ח וזוגתו מרת **מלכה וסלי** ע"ה ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע א' טבת תש"ס **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר גרשון חיים וורובל ז"ל ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ' אב תשנ"ח והר"ר ישראל פרוכטר ז"ל ב"ר אריה ז"ל נלב"ע כ"ח אב תש"ס **ת.נ.צ.ב.ה.** הונצח ע"י ידידו הר"ר עזרא וורובל וזוגתו מרת יפה שיחיו – תל אביב

הבטח מקום הנצחה ליקירך ז"ל בדף הגמ' שיילמד ביום השנה לפטירתו

להנצחת יקירים ז"ל בש"ס "מאורות" עם נשמות גדולי ישראל זצ"ל

3000 דפי גמ' ביום אחד, מפי 3000 לומדי הדף היומי בשיעורי "מאורות"

כתב בעל ה"חפץ חיים": "...וכוזה יראה הוא בעצמו לעשות עבור נשמת אביו ואמו שעמלו בכל כוחותיהם עליו... יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר וכן ראיתי רבים נוהגים." ("חפץ חיים" בספרו אהבת חסד פרק ט"ו)

התאריכים שעדיין פנויים לחודש כסלו תשס"ד:

א'	ד'	ו'	י"ד	ח'	ט"ז	כ"ג	כ"ט	ל'
----	----	----	-----	----	-----	-----	-----	----

לפרטים והרשמה ב"מאורות": **03-616-47-25** פקס: **03-5780243**

למנויים, תרומות והנצחות ובכל ענין טל. 03-6160657

כתובת המערכת: רח' הרב וגמן 1 (פינת חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני ברק טל 03-6164725 פקס 03-5780243 **למנוי בדואר אלקטרוני** meorot@meorot.co.il